

Dokumenttyp	Policy och riktlinjer
Dokumentansvarig	Kommunfullmäktige
Upprättad	2018-06-01
Antagen	Kf 2018-09-24, § 94
Senast reviderad	
Dokumentet gäller för	Kiruna kommunkoncern

Policy och riktlinjer för konstnärlig gestaltning

Tillämpning av enprocentsregeln

Innehållsförteckning

1	Inledning - Behov av tydlighet.....	1
2	Vad är konstnärlig gestaltning?.....	1
2.1	Definition av begreppet konstnärlig gestaltning	1
2.2	Syftet med konstnärlig gestaltning.....	1
3	Policy för konstnärlig gestaltning = enprocentsregeln	2
4	Riktlinjer när enprocentsregeln tillämpas.....	3
4.1	Konsten involveras så tidigt som möjligt.....	3
4.2	Konstinköpsprocessen - En process med samråd och delaktighet	3
4.3	Olika upphandlingar beroende på konstbudgetens storlek.....	4
4.3.1	Mer om projekttävling.....	5
4.3.2	Mer om intresseanmälan.....	5
4.4	Budgetansvar och kostnadsfördelning	5
4.5	Information om konsten	6
4.6	Ansvar för drift och underhåll	6

1 Inledning – Behov av tydlighet

Arkitekter, konstnärer, formgivare, konsthantverkare och designers har haft en central roll vid utformningen av många av de byggnader, platser och landskap som idag är Kirunas gemensamma kulturarv.

Den offentliga konsten, som alla har tillgång till, är en viktig del av vårt demokratiska samhälle. Alla kirunabor, oavsett vem man är eller hur man lever, ska ha möjlighet att uppleva konst i sin närmiljö. Den här policyn bidrar till att värna om ett inkluderande och tillgängligt samhälle.

Konstnärlig gestaltning i och utformning av det offentliga rummet har stor betydelse för platsens attraktivitet och människors välbefinnande. Konstnärlig gestaltning i en utomhusmiljö kan även tillföra ett mervärde genom funktionalitet, exempelvis kan ett konstverk även fungera som en klätterställning för barn.

I enlighet med kommunstyrelsens beslut 2003-01-27 § 13 tillämpar Kiruna kommun idag enprocentsregeln gällande konstnärlig gestaltning i kommunala byggnaders inre och yttre miljöer vid om-, till-, och nybyggnation. I beslutets formulering finns utrymme för olika tolkningar av beslutet och därmed finns ett behov av tydliga riktlinjer. Pågående stadsomvandling medför flera nya gestaltungsuppdrag samt att flera konstverk måste flyttas. Därmed ökar behovet ytterligare av tydliga riktlinjer för enprocentsregeln.

Kiruna kommuns policy för konstnärlig gestaltning består av enprocentsregeln. Tillhörande riktlinjer förklarar hur regeln ska tillämpas. Policyn och riktlinjerna ersätter tidigare beslut om enprocentsregeln och dess tillämpning.

2 Vad är konstnärlig gestaltning?

2.1 Definition av begreppet konstnärlig gestaltning

Konstnärlig gestaltning kan beskrivas som ett beställt offentligt konstverk, vanligen integrerat vid en bygg- eller anläggningsprocess, där en yrkesverksam konstnär skapar ett konstverk som passar väl ihop med den offentliga platsen. Det handlar alltså om platspecifik konst som för det mesta är fastmonterad i byggnaden eller marken. Konstverket kan även bestå av olika tekniker såsom ljud, video eller ljus.

Byggnadsanknuten konst är i juridisk mening fast egendom, det vill säga en del av den fastighet den är placerad i.

Tidigare användes begreppet ”konstnärlig utsmyckning” men numera används ”konstnärlig gestaltning” i stort sett alla sammanhang.

2.2 Syftet med konstnärlig gestaltning

Ett övergripande syfte är att den offentliga konsten ska berika människor och platser. Genom att engagera och stimulera fritt tänkande ska den offentliga konsten bjuda in till samtal och möten. Den offentliga konsten ska vara lättillgänglig och skapa attraktiva mötesplatser och fungera varumärkesstärkande för kommunen. Konstverket ska vara anpassad till den aktuella målgruppen.

Den konstnärliga gestaltningen i Kiruna kommun bidrar till att:

- Skapa en kreativ och god inre och yttre livsmiljö.
- Synliggöra Kirunas kulturella mångfald och konstnärliga arv för medborgare och besökare.
- Jämställdhet och tillgänglighet i det offentliga rummet
- Berika upplevelser av stadens byggnader, gator, torg, parkområden och trafikmiljöer.
- Bidra till möten mellan professionella kulturutövare och Kirunabor.
- Stärka intresset för, och kunskapen om, den offentliga konsten.
- Väcka lust och motivation till eget skapande genom att stimulera människors kreativitet och vilja att aktivt välja konstnärliga upplevelser.

3 Policy för konstnärlig gestaltning = enprocentsregeln

En procent av investeringsprojektets kontraktssumma avsätts till konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnation av kommunala byggnader samt vid anläggning av ny offentlig utomhusmiljö.

Kontraktssumma = värdet av kontraktet efter genomförd upphandling. Kostnader för ändrings- och tilläggs- och avgående arbeten (s.k. ÄTA) ingår ej i kontraktssumman. Ej heller mervärdesskatt.

Budgeten för den konstnärliga gestaltningen beräknas alltså när bygg- eller anläggningsprojektets kontrakt är upprättat.

Vid ny-, om- och tillbyggnation av kommunala byggnader ska 1 % av kontraktssumman uppgå till minst ett prisbasbelopp¹. Byggprojektet ska kosta minst 4,55 mnkr för att enprocentsregeln ska tillämpas. Lägsta värdet för konstbudgeten blir 45 500. Mindre byggnationer som inte uppfyller kraven för enprocentsregeln utsmyckas med verk ur kommunens konstsamling.

Vid anläggning av ny offentlig utomhusmiljö ska 1 % av kontraktssumman uppgå till minst tre prisbasbelopp. Anläggningsprojektet ska kosta minst 13,65 mnkr för att enprocentsregeln ska tillämpas. Lägsta värdet för konstbudgeten blir 136 500 kr. Exempel på offentlig utomhusmiljö är rondeller, parkeringsplatser, större rastplatser, torg och parker. Kostnader för infrastruktur under jord medför inte konstnärlig gestaltning enligt enprocentsregeln.

Om externa aktörer investerar i nybyggnation på kommunal mark är enprocentsregeln vägledande, inte tvingande.

Figur 1. När tillämpas enprocentsregeln?

¹ Prisbasbelopp år 2018 = 45 500 kr.

4 Riktlinjer när enprocentsregeln tillämpas

Utmaningen är att uppnå en dynamisk samverkan genom hela byggprocessen där den konstnärliga kompetensen tas tillvara i tidigt skede. Många olika parter är berörda: planerare, byggarbetare, vaktmästare, fastighetsägare, arkitekter, antikvarier, boende, formgivare, affärsidkare, designers, konstnärer, ingenjörer, tekniker, ekonomer och byggherrar. Och viktigaste parten är förstås medborgarna som ska få glädje och nytta av den offentliga konsten.

4.1 Konsten involveras så tidigt som möjligt

Konstinköpet behöver komma in tidigt i byggprocessen och är en process som involverar många olika parter. Ju tidigare en konstnär kan vara delaktig i byggprocessen desto större är möjligheterna till ett lyckat och välintegrerat konstverk. Konsten kan också exteriört eller interiört vara en del av en byggnads konstruktion. Ett exempel är att en konstnärlig gestaltning kan bestå av ett specialdesignat räcke, vilket kräver att konstnären är delaktig redan när byggnaden planeras. Tidig samverkan kan även innebära lägre kostnader för konstverket.

4.2 Konstinköpsprocessen - En process med samråd och delaktighet

Konstinköpsprocessen är i huvudsak densamma oavsett konstbudgetens storlek. Om konstbudgeten överskrider 500 000 kr blir processen mer tidskrävande och komplicerad.

Det hela börjar med ett investeringsbeslut i kommunfullmäktige. Kommunkontoret tar kontakt med kultur- och utbildningsförvaltningen så snart investeringsbeslutet är fattat och ger information om budget och tidsplan.

Kultur- och utbildningsförvaltningen utser en projektledare med konstnärlig kompetens. Det kan vara en kommunal tjänsteperson eller en konstkonsult vid större projekt. Projektledaren spelar en viktig roll och ska ge stöd genom hela processen och vara länken mellan konstnären, arkitekten, byggföretag, berörda verksamheter och brukare.

Projektledaren tillsammans med representanter från berörda organisationer, tjänstepersoner och brukare gör en platsanalys. De utreder vilken typ av konstnärskap och konstverk som passar platsen, målgruppen och byggnaden. Det är dock viktigt att inte skapa för stränga kriterier som begränsar konstnärernas kreativitet.

Det är viktigt att verksamheten och dess brukare får vara delaktiga i processen kring den konstnärliga gestaltningen. Representanter bör finnas med i såväl platsanalysen som juryn.

Brukarna kan också ges utrymme att samråda med den redan utvalde konstnären.

Vid anläggning av offentlig utomhusmiljö har stadsarkitekten (eller motsvarande funktion) stort inflytande över konstinköpsprocessen. Det administrativa arbetet med upphandling och handledning av konstnär leds ändå av kultur- och utbildningsförvaltningen.

När en extern aktör investerar i nybyggnation på kommunal mark är enprocentsregeln vägledande, inte tvingande. Samråd med stadsarkitekten eller motsvarande funktion på Kiruna kommun ska ske för att skapa en helhet i det offentliga rummet.

4.3 Olika upphandlingar beroende på konstbudgetens storlek

Tabellen visar konstinköpsprocessen uppdelad i fyra olika metoder och tre budgetnivåer.

	1. Direkt inköp	2. Urval med experthjälp	3. Projekttävling	4. Intresseanmälan
Konstbudget (1 % av kontraktssumman)	45 500-91 000 kr (1-2pbb)	91 000-586 907 kr (2 pbb-tröskelvärde)	>586 907 kr (över tröskelvärde)	Se kolumn 3
Byggnadens kontraktssumma	4,55-9,1 mnkr	9,1-58,7 mnkr	>58,7 mnkr	Se kolumn 3
Anläggningens kontraktssumma	-	13,65-58,7 mnkr	>58,7 mnkr	Se kolumn 3
Vem leder processen?	KUF utser en konstkunnig projektledare	KUF utser en konstkunnig projektledare (kan vara en extern part)	Se kolumn 2	Se kolumn 2
Vem utreder platsen och tar fram kriterierna?	Projektledare i samråd med berörd verksamhet, arkitekt och utförare samt ev. ytterligare någon sakkunnig.	Se kolumn 1	Se kolumn 1	Se kolumn 1
Vem gör urvalet? D.v.s. tar fram förslag på lämpliga och aktuella konstnärer.	Projektledaren	Projektledaren samråder med konstkunniga och tar fram ett urval av lämpliga konstnärer som får var sitt skissuppdrag. Kommunkontorets inköpsenhet stöttar processen vid behov.	Projektledaren annonserar och bereder ansökningarna. Kommunkontorets inköpsenhet stöttar processen.	Projektledaren annonserar och bereder intresseanmälningarna. En urvalsgrupp med projektledaren och konstkunniga utser vilka konstnärer som får skissuppdrag. Kommunkontorets inköpsenhet stöttar processen.
Vem utser konstnären?	Projektledaren i samråd med KUF	Jury med brukarrepresentant och en majoritet av konstkunniga personer. Ev. ytterligare berörda.	Se kolumn 2	Se kolumn 2

KUF = Kultur- och utbildningsförvaltningen

Obs! Beloppen i tabellen är uträknade utifrån 2018 års prisbasbelopp på 45 500 kr. Tröskelvärdet för direktupphandling är för närvarande 586 907 kr.

Lagen om Offentlig Upphandling, Sveriges Kommuner och Landsting samt Konstnärernas Riksorganisation har rekommendationer vad gäller konstinköp. En viktig regel är att upphandlingar över 100 000 kr ska dokumenteras enligt Lagen om Offentlig Upphandling.

4.3.1 Mer om projekttävling

Inköpsenheten involveras tidigt i processen för att kvalitetssäkra upphandlingen.

Projekttävling innebär att intresserade konstnärer lämnar in tävlingsbidrag i form av skisser. Ingen ersättning utbetalas.

En jury utser det vinnande förslaget. När ett tävlingsbidrag presenteras för juryn så får det inte framgå vem som lämnat in det och anonymiteten ska gälla fram till dess att juryn har meddelat sitt beslut.

Efter juryns beslut är det tillåtet att förhandla med konstnären innan avtal tecknas. Förhandlingen kan till exempel handla om att konstverket ska anpassas på något sätt eller att budgeten måste ses över innan avtalet tecknas.

4.3.2 Mer om intresseanmälan

Inköpsenheten involveras tidigt i processen för att kvalitetssäkra upphandlingen.

Intresseanmälan innebär att intresserade konstnärer anmäler sitt intresse för gestaltungs-uppdraget och bifogar uppgifter på referensobjekt som de tidigare gjort.

En urvalsgrupp bereder intresseanmälningarna och kvalitetssäkrar. Urvalsgruppen utser de konstnärer som får skissuppdrag. Vid urvalet tas hänsyn till referensgruppens kriterier samt konstnärernas erfarenheter. Ersättning utbetalas för skissförslagen.

En jury utser det vinnande förslaget. När en skiss presenteras för juryn så får det inte framgå vem som lämnat in den och anonymiteten ska gälla fram till dess att juryn har meddelat sitt beslut.

Efter juryns beslut är det tillåtet att förhandla med konstnären innan avtal tecknas. Förhandlingen kan till exempel handla om att konstverket ska anpassas på något sätt eller att budgeten måste ses över innan avtalet tecknas.

4.4 Budgetansvar och kostnadsfördelning

Den kommunala verksamheten som är ansvarig för investeringsprojektet avsätter pengar till konstnärlig gestaltning, därefter är det kultur- och utbildningsförvaltningen som styr konstinköpsprocessen. Budgeten för gestaltning vid byggnationer får användas på ett flexibelt sätt inom kommunen och behöver inte gälla det specifika investeringsprojektet om behov saknas. Ett exempel kan vara en ombyggnation av en offentlig byggnad där det redan finns tillräckligt med konstnärlig gestaltning. Då kan konstbudgeten användas för att skapa konstnärlig gestaltning i en annan offentlig byggnad eller miljö.

Kultur- och utbildningsnämnden är beställare av konstverket. Kultur- och utbildningsförvaltningen i dialog med kommunkontorets inköpsenhet bedömer vilken upphandlingsmetod som är tillämplig.

Det kan vara mycket administrativt arbete innan en konstnär utses och kontrakteras. Det är tillåtet att avsätta en del av budgeten till att anlita en konstkonsult som administrerar urvalet och vägleder konstnären samt till andra administrativa kostnader.

Kostnaden för den konstnärliga gestaltningen innefattar allt från idé till färdigt verk; konstnärens arbetstid, material, tillverkning, transport, montering, fundament och ljussättning.

4.5 Information om konsten

Information om den offentliga konsten, både fysiskt i anslutning till verken och via kommunens hemsida, blir en viktig grund för att skapa kännedom om konstens värde. Kostnaden för skyltar och annat informationsmaterial ingår i konstinköpet. Kunskap om den offentliga konsten ger ett mervärde för både personal, brukare och besökare på platsen och kan motverka eventuell skadegörelse. Stadsmiljön är allas egendom och det är allas ansvar att vårda den.

4.6 Ansvar för drift och underhåll

Kultur- och utbildningsförvaltningen ser till att all kommunal konst blir försäkrad genom kommunens försäkringar som administreras av kommunkontoret.

All konst, både utomhus och inomhus, inventeras och inspekteras regelbundet av konstansvarig på kultur- och utbildningsförvaltningen tillsammans med fastighetsförvaltaren.

Underhåll av konstnärlig gestaltning bekostas av fastighetsförvaltaren vilket regleras i gränsdragningslistan.

Lösa konstverk (ej konstnärlig gestaltning) förvaltas och underhålls av kultur- och utbildningsförvaltningen.